

LÄRARHANDLEDNING

AV LINDA ENGVALL

Så funkar SVERIGE

MATILDA WESTERMAN
JOHANNA KRISTIANSSON

BONNIER
CARLSEN

INLEDNING

Boken *Så funkar Sverige* är en faktabok om landet Sverige. Precis som titeln antyder kommer ni att efter arbetet med boken veta det mesta om hur Sverige fungerar och vad ni kan göra om saker och ting inte fungerar. Genom läsning av boken och diskussion om innehållet får eleverna verktyg för att utveckla förståelse för och kunskaper om landet Sverige och hur allt fungerar från det lilla till det stora.

Det här materialet är framtaget för att stödja arbetet med läsningen av boken. Här finner du tips på aktiviteter att göra före, under och efter läsningen. Förslag på frågeställningar och aktiviteter att arbeta vidare med kopplat till Lgr 22 och innehållet i texten.

Via högläsning och samtal om innehållet delar ni läsupplevelsen. Utgå från elevernas förkunskaper och intressen, stanna upp under läsningen, red ut oklarheter och konkretisera ord och begrepp. Vid högläsning övar eleverna på förmågan att lyssna och via samtal synliggörs allas olika textkopplingar och ni byter erfarenheter, kunskaper och tankar med varandra.

Det är DU
och alla andra som bor här som
ÄR Sverige, och tillsammans
bestämmer vi vilket land vi vill bo i.
Därför är det viktigt att du bryr
dig, engagerar dig, vågar fråga
och ifrågasätta.

LÄROPLANEN

Materialet är kopplat till delar av syftestexten för svenska och samhällskunskap i Lgr 22. De föreslagna uppgifterna bygger på delar ur det centrala innehållet för lågstadiet. Syftet med materialet är att undervisningen väver ihop och utvecklar elevernas kunskaper att läsa och skriva samt lyssna, samtala och uttrycka åsikter om aktuella samhällsfrågor.

I syftestexten för SVENSKA står det bland annat:

”Undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva. Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla kunskaper om hur man formulerar egna åsikter och tankar i olika slags texter och genom skilda medier. Undervisningen ska även syfta till att eleverna utvecklar förmågan att skapa och bearbeta texter, enskilt och tillsammans med andra. Eleverna ska ges möjlighet att kommunicera i digitala miljöer med interaktiva och föränderliga texter. Eleverna ska även stimuleras till att uttrycka sig genom olika estetiska uttrycksformer. Vidare ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man söker och kritiskt värderar information från olika källor.” (Lgr22)

I syftestexten för SAMHÄLLSKUNSKAP står det bland annat:

”Undervisningen i ämnet samhällskunskap ska syfta till att eleverna utvecklar förtrogenhet med demokrati och mänskliga rättigheter. Den ska bidra till att eleverna tillägnar sig kunskaper om värden och principer som utmärker ett demokratiskt samhälle samt om demokratiska processer och arbetssätt. På så sätt ska undervisningen ge eleverna förståelse för vad det innebär att vara en aktiv och ansvarstagande medborgare.” (Lgr22)

Vidare står det även att: ”Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse för hur individen och samhället påverkar varandra. Därför ska eleverna ges förutsättningar att utveckla kunskaper om sociala, ekonomiska, politiska, rättsliga och mediala förhållanden och strukturer i samhället. Vidare ska undervisningen ge eleverna förutsättningar att utveckla förståelse för sina egna och andras levnadsvillkor och hur de kan påverkas av faktorer som kön och socioekonomisk bakgrund.” (Lgr22)

CENTRALT INNEHÅLL: SVENSKA 1-3

Läsa och skriva

- Gemensam och enskild läsning. Sambandet mellan ljud och bokstav. Strategier för att avkoda, förstå och tolka ord, begrepp och texter.
- Att återge delar av innehållet i olika texter samt resonera om budskap i texterna och jämföra med egna erfarenheter.

Tala, lyssna och samtala

- Strukturerade samtal. Att berätta om vardagliga händelser samt att uttrycka känslor, kunskaper och åsikter. Att lyssna, ställa frågor och ge kommentarer.
- Att lyssna aktivt och återberätta viktiga delar av ett innehåll.

Texter

- Sakprosatexter för barn. Beskrivande, förklarande och instruerande texter och hur deras innehåll kan organiseras.

Språkbruk

- Språkliga strategier för att minnas och lära, t.ex. grafiska modeller.
- Ord och begrepp för att på ett varierat sätt uttrycka känslor, kunskap och åsikter

Informationssökning och källkritik

- Informationssökning i böcker, tidskrifter och på webbplatser för barn samt i söktjänster på internet.
- Hur texters avsändare påverkar innehållet.

CENTRALT INNEHÅLL: SO 1-3

Att leva tillsammans

- Migration inom ett land och mellan länder. Vad detta kan ha för orsaker och få för konsekvenser.
- Skildringar av människors levnadsvillkor förr i tiden, till exempel i barnlitteratur, sånger och filmer. Minnen berättade av människor som lever nu.
- Samtal om och reflektion över moraliska frågor och livsfrågor med betydelse för eleven, till exempel kamratskap, könsroller och döden.
- Samtal om och reflektion över normer och regler i elevens livsmiljöer, däribland i skolan och i digitala miljöer

Att leva i närområdet

- Centrala samhällsfunktioner, till exempel sjukvård, räddningstjänst och skola.

Att leva i världen

- Miljöfrågor utifrån elevens vardag, till exempel frågor om trafik, energi och livsmedel.
- Mänskliga rättigheter inklusive alla människors lika värde och barnets rättigheter i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen).
- Grundläggande demokratiska principer. Vad åsikts- och yttrandefrihet samt majoritetsprincipen kan innebära i skolan och i samhället.
- Aktuella samhällsfrågor i olika medier.

Att undersöka verkligheten

- Metoder för att söka information, till exempel textläsning, intervjuer och observationer. Samtal om olika källors användbarhet och tillförlitlighet.
- Tidslinjer och tidsbegreppen dåtid, nutid och framtid.

OM BOKEN

Hur funkar Sverige egentligen? Varför är det viktigt att ha koll på det? Och vad händer när det inte funkar? Vilka bestämmer över oss som bor här? Och hur kan du vara med och påverka nu och i framtiden? Ett första steg på vägen kan vara att läsa denna faktafyllda handbok till landet Sverige, om allt från allemansrätt och rösträtt till jämlikhet och olikhet. Många frågor, många svar – för nyfikna i alla åldrar!

Kanske har du bott i Sverige i hela ditt liv? Kanske har du precis flyttat hit? Oavsett vilket, så undrar du säkert över en hel del. Vad betyder det att vi bor i en demokrati? Vilka rättigheter och skyldigheter har vi? Vem ser till att det finns jobb, skolor och sjukhus? Vem planerar hur samhället ska se ut och varifrån kommer pengarna? Vad gör en politiker egentligen och hur väljer vi dem?

Sverige är som ett rikt och blandat smörgåsbord av spännande saker, som ständigt fylls på och skapas av oss som bor här. Och vilka vi är ändras hela tiden. Läs om hur det var förr och jämför med idag.

FÖRFATTARE OCH ILLUSTRATÖR

MATILDA WESTERMAN

har arbetat som stabschef på Utbildningsdepartementet och gick redan som sjuåring med i sitt första elevråd. Under flera år satt hon i BRIS förbundsstyrelse. Hon har även arbetat som opinionsbildare och pressekreterare vid Lärarförbundet.

Idag arbetar Matilda med kommunikation, som föreläsare och moderator, och har haft en podcast för föräldrar.

JOHANNA KRISTIANSSON

är serietecknare och illustratör. Johanna har läst Art & Design i Nottingham, England, och efter det ett år på Serieskolan i Malmö.

Sedan 2003 har hon frilansat, och varvar serieteckning med barnboks- och läromedelsillustrationer, korsord och pyssel. Hon håller även en hel del workshops för barn i serieteckning på skolor och bibliotek.

ATT LÄSA BOKEN – SÅ FUNKAR SVERIGE

FÖRE LÄSNINGEN

Undersök bokomslag och reflektera över titel: Förutspå och ställ hypoteser om bokens handling utifrån titeln *Så funkar Sverige*. Vad tror ni att vi kommer att få läsa om? Hur tror ni att Sverige fungerar?

Undersök bilden på bokomslaget.

- Vad visar bilden?
- Vad ser och upptäcker ni i bilden?
- Hur tolkar ni det ni ser?
- Vad tänker ni om det ni ser?
- Vilken stämning tycker ni framhävs?
- Vilka känslor väcker bilden på omslaget hos er?
- Vad tänker ni om handlingen utifrån bokomslaget?

Vad kan eller vet eleverna om ämnet före läsningen?

Fyll i VÖL-tabellen (finns som mall att kopiera): Under V skriver eleverna vad de vet om hur Sverige fungerar före läsningen. Under Ö skriver de vad de önskar att få lära sig om hur Sverige fungerar. När ni läst, fyller eleverna i vad de lärt sig under L.

Bygg upp elevernas förförståelse.

Bekanta er med boken, läs baksidestexten och ”Välkommen till boken” på s. 6.

Har ni läst andra böcker om samma ämne?

Känner eleverna till författaren Matilda Westerman och illustratören Johanna Kristiansson?

Väck intresse och nyfikenhet, undersök bokens illustrationer. Vad vill illustratören förmedla med bilden? På vilket sätt samspelar illustrationen med texten? Kan ni lära er något? Är bilden informativ?

Läs och reflektera över rubriker, vilka ledtrådar får ni?

UNDER LÄSNINGEN

Gör olika textkopplingar: koppla innehållet till elevernas erfarenheter, intressen och funderingar. Fundera över: har ni läst någon annan bok som påminner om *Så funkar Sverige*? Fundera över: vilka kopplingar kan ni göra mellan bokens innehåll och tema med vardagliga händelser? Kanske har ni läst eller sett något på nyheterna?

Stanna upp vid svåra ord, begrepp eller uttryck under läsningen. Eleverna kan även göra egna ordstopp genom att på något sätt visa att de vill ha ett ord eller begrepp förklarat. Ord och begrepp förstås bäst i ett sammanhang. Red ut betydelsen under läsningen.

Tips! Låt eleverna skriva ner ord, begrepp och frågor under tiden som du läser. Det bidrar till att eleverna är aktiva med pennan i hand. För gärna läslogg där ni reflekterar över det ni läst. Eleverna kan med fördel delge varandra i mindre grupper eller använda läsloggen för egen reflektion.

Låt eleverna skriva egna frågor till texten. "Jag undrar fortfarande över ..." "Det här skulle jag vilja ha svar på ..." "Det här förstod jag inte helt..." "Det här skulle jag vilja lära mig mer om ..." "Det här behöver jag göra för ..."

Stanna upp, tänk högt och ställ frågor till texten där svaren finns att hitta "på, mellan och bortom raderna". Använd gärna de föreslagna frågeställningarna men anpassa efter eleverna.

Använd några av mallarna som finns längst bak i materialet för stöd.

EFTER LÄSNINGEN

Sammanfatta det ni just läst. Plocka ut nyckelord. Red ut oklarheter och kvarstående frågor. Vad var viktigast i texten? Vilka tankar väcktes från texten?

Delge varandras inre bilder. Rita eller gör det muntligt.

Utvärdera: Eleverna kan skriva ner två eller tre saker som de har lärt sig efter läsningen. En eller två saker som de är nyfikna på och vill lära sig mera om. Eleverna kan även skriva ner kvarstående frågor. Vid nästa läsning/undervisningstillfälle kan du börja med summering av förra lektionen/lästillfället och utgå från de frågor som eleverna hade.

Ni startade med att ställa hypoteser och förutspå handlingen genom att analysera bokomslaget. Stämde era hypoteser? Har bilden på bokomslaget fått en ny mening?

Fyll i L (lärt mig) i VÖL-tabellen.

Dela in ett A4 i tre lika stora delar. Skriv Sverige förr, Sverige nutid och Sverige i framtiden. Låt var och en rita något i varje ruta utifrån vad de minns från er läsning och ert arbete med boken. När alla är klara kan de få berätta för varandra om sina bilder.

EPA-METODEN

Använd gärna EPA-metoden när ni arbetar och diskuterar. E = eleverna funderar och reflekterar själva, P = eleverna diskuterar i par, A = alla delger varandra i helklass. Metoden bidrar till att alla är delaktiga och aktiva i diskussionerna. Allas tankar synliggörs och ni utbyter erfarenheter och lär av varandra. Metoden tar också avstamp i vart eleverna befinner sig just nu och därefter utvecklas kunskaperna i ett socialt samspel och sammanhang.

ARBETA MED ORD, BEGREPP OCH UTTRYCK

Så funkar Sverige innehåller ord, begrepp och uttryck som du kan behöva förklara för dina elever under arbetets gång. Arbeta vidare med ord, begrepp och uttryck för att befästa dessa. Använd gärna förslagen nedan och mallen i kopieringsunderlaget.

- Stanna upp vid svåra, nya ord, begrepp eller uttryck.
- Känner eleverna igen ordet, begreppet eller uttrycket?
- Har de hört ordet, begreppet eller uttrycket tidigare?
- Läs om meningen med ordet, begreppet eller uttrycket i eller kanske hela stycket för att förstå dem i dess sammanhang.
- Vet eleverna vad ordet, begreppet eller uttrycket betyder/innebär?
- Kan de förklara och använda ordet, begreppet eller uttrycket?
- Samla gärna ord, begrepp och uttryck som ni arbetar med i en "ordbank" på väggen. På så sätt kan ni lätt gå tillbaka och repetera orden, begreppen och uttrycken vid ett senare tillfälle.
- Skriv listor med orden eller begreppen och förklaringar av dem.
- Skriv ord, begrepp och uttryck på lappar och förklaringar på andra lappar. Låt eleverna para ihop dessa.
- Skriv ord, begrepp eller uttryck på lappar. Eleverna tar en lapp var. De ska sedan förklara vad ordet, begreppet eller uttrycket betyder/innebär och beskriva och förklara ordet, begreppet eller uttrycket för en kamrat utan att säga vilket ord/begrepp/uttryck det är, det ska kamraten gissa.
- Skriv ord, begrepp eller uttryck på små lappar. Dela ut några lappar var till eleverna. De ska sätta ordet, begreppet eller uttrycket i ett sammanhang och i en mening.
- Grammatik: Arbeta med ordklasser, välj ord från boken och låt eleverna sortera orden till rätt ordklass.
- Välj ett ord, begrepp eller uttryck, skriv en förklaring till ordet, begreppet eller uttrycket och rita en bild som beskriver och passar till ordet eller uttrycket.
- Arbeta med begreppskort. Använd gärna mallen i kopieringsunderlaget.
- Kategorisera ord och begrepp (över- och underordnade) undersök relationen mellan dem.

FRÅGOR & AKTIVITETER

FAKTA OM SVERIGE

Sida 8-9

Börja med att utgå från elevernas förkunskaper och erfarenheter före läsning av uppslaget. Bygg upp elevernas förförståelse om uppslagets innehåll.

Vilka förkunskaper har eleverna? Vad kan eleverna om landet Sverige? Sammanställ gärna det eleverna berättar. Du kan med fördel skriva historia, samhälle, religion och geografi som rubriker och punkta upp det eleverna berättar under rätt rubrik.

Studera Sverigekartan på uppslaget. Var bor ni? Vilka platser, orter eller städer har ni besökt? Finns det någon plats som ni är nyfikna på att besöka? Låt alla som vill berätta kort om sina erfarenheter och kopplingar till olika platser.

Läs uppslagets fakta. Vad lärde ni er? Gör en tankekarta på tavlan. Skriv ner all Sverigefakta.

ARBETA VIDARE

”Res” genom Sverige genom att läsa, titta på faktafilmer och skriva om de platser ni besöker i Sverige. Låt eleverna rösta om vilka platser ni ska besöka.

Arbeta vidare med kartkunskaper, låt eleverna sätta ut väderstrecken, Sveriges största städer, högsta berg och största sjöar på en blindkarta över Sverige.

VILKA BOR HÄR?

Sida 10-11

Vad fick ni veta om Sveriges befolkning?

Genom tiderna har både människor utvandrat och invandrat. Vad betyder orden?

Till var utvandrade svenskarna? Vilka orsaker låg bakom utvandringen?

Vid vilka olika tidpunkter och av vilka olika anledningar har människor genom tiderna flyttat till Sverige?

Vilka är de stora anledningarna idag?

Hur tror ni att landet förändras i framtiden? Och vilka orsaker skulle kunna ligga bakom förändringen?

Sverige har ett eget teckenspråk, vad fick vi veta om det?

Kan ni säga något på teckenspråk?

Vad betyder minoriteter?

Vad betyder ursprungsfolk?

Vilka är Sveriges ursprungsfolk?

Vad vet ni om Samerna?

Samernas flagga

Samisk dräkt

I Sverige finns fem erkända minoritetsfolk, vilka?

Det är viktigt att värna om minoriteters rättigheter. Lista vilka rättigheterna är enligt lag.

ARBETA VIDARE

Låt eleverna arbeta i par. Kopiera upp och klipp ut. Varje par blandar sina lappar hullerombuller. Därefter hjälps paren åt att sortera så som de tror att det ska vara. När alla är klara placerar du två par tillsammans och låter dem presentera hur de har sorterat för varandra.

JUDAR	JIDDISCH
ROMER	ROMANI CHIB
SAMER	SÁMI
SVERIGEFINNAR	FINSKA
TORNEDALINGAR	MEÄNKIELI

HUR HÄNGER SVERIGE IHOP?

Sida 12-13

Ta reda på om eleverna vet vad infrastruktur betyder och om de kan ge några konkreta exempel. Läs texten för eleverna.

Vet ni vad infrastruktur betyder?

Infrastruktur är ett större system av något som t.ex. vägar. Vilka fler exempel finns?

Har ni använt er av någon infrastruktur idag?

Vem betalar för infrastrukturen?

Tycker ni att det skulle finansieras på något annat sätt?

ARBETA VIDARE

Använd EPA-metoden och låt eleverna reflektera själva först, därefter i par och lyft därefter diskussionen i helklass.

Vilka positiva och negativa aspekter kan ni komma på med infrastruktur? Lista dem. Rangordna de exempel på infrastruktur som ni läst om. På första plats skriver ni det exemplet som ni tycker är mest positivt kopplat till exempelvis miljö eller ekonomi, motivera era val.

SVERIGE ÄR EN DEMOKRATI

Sida 14-15

Vad betyder demokrati och diktatur?

Vad kännetecknar en demokrati?

Vad känneteckna en diktatur?

Vilka får rösta idag i Sverige?

Jämför rösträtten mellan förr och idag. Vilka likheter och skillnader kan ni hitta?

Kan ni ge exempel på demokrati i skolan?

I vilka sammanhang och om vad kan ni vara med och fatta beslut i skolan?

Skulle ni önska att ni kunde vara med och påverka flera saker i skolan, i så fall vad?

Vilka likheter och skillnader kan ni komma på, om vad ni har möjlighet att påverka och bestämma i hemmet, på skolan eller i samhället?

Vilka likheter och skillnader kan ni komma på mellan demokrati i skolan och i samhället?

ARBETA VIDARE

Läs igenom och förklara demokrati och diktatur. Använd Venn-diagrammet (finns som mall att kopiera). Jämför likheter och skillnader.

VALHANDBOKEN

Sida 16-17

När är det val i Sverige?

Varför är valen i Sverige viktiga, tycker ni?

Vad säger författaren är superviktigt att tänka på när ni ska rösta? Varför är det viktigt?

Vem får rösta i Sverige?

Vad är röstkort?

Vad är valsedel och vad står färgerna för?

Läs igenom serierutorna och återberätta hur det går till när man ska rösta.

ARBETA VIDARE

Dela ut ett A3 papper till var och en. Be alla rita sju rutor (som i boken). Därefter kan alla rita en egen serie om hur det går till när man röstar i Sverige inspirerat från boken.

FUNDERA PÅ VAD
DU SKA RÖSTA PÅ!
Det här är SUPERVIKTIGT.
Det är bara du själv som
bestämmer, inte kompisar,
föräldrar eller politiker.
Läs på och
tänk efter!

EFTER VALET

Sida 18

Vad säger texten om vad som händer efter valet?

I Sverige kan det bildas två olika typer av regeringar: Majoritetsregering och minoritetsregering. Läs och gör en jämförelse mellan dem.

ARBETA VIDARE

Låt eleverna arbeta i par. Kopiera upp och klipp ut. Varje par blandar sina lappar hullerombuller. Därefter hjälps eleverna åt att sätta ihop ett par så som de tror att det ska vara. När alla är klara placerar du två par tillsammans och låter dem presentera hur de har sorterat för varandra.

OPPOSITION	när något parti förlorat valet hamnar det i _____ mot regeringen.
MAJORITET	fler än de andra.
MINORITET	färre än de andra.
KOALITION	partierna går ihop

VILKA BESTÄMMER?

Sida 19-20

Vad består regeringen av?

Vad gör regeringen?

Vad gör statministern?

Vem är statminister i Sverige just nu?

Vilka är ministrar och vad kan de ha för uppgifter?

Vad har riksdagen rätt att göra om ministrarna och statsministern inte sköter sitt jobb?

Vad gör departementen?

Vad gör riksdagen?

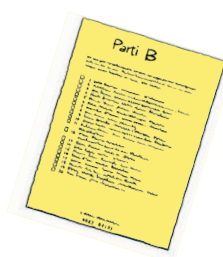
Vad fattar riksdagen beslut om?

Arbetet i riksdagen leds av en talman, vad är hens uppgift?

Vad innebär folkomröstning?

Om vad har Sverige haft folkomröstning?

Jämför motion och proposition, vilka likheter och skillnader kan ni hitta?

ARBETA VIDARE

Ta reda på mer om riksdagens olika partier. Vad de heter och vilka partisymboler de har?

Ta reda på vilka lokala politiker som styr i just er kommun. Läs gula rutan på s. 20. Vilka olika saker kan era loka politiker fatta beslut om?

FRÅN FÖRSLAG TILL BESLUT

Sida 21

Läs hur det kan gå till från förslag till beslut. Gå igenom och förklara svåra eller nya ord. Läs gula rutan med tips om hur ni kan gå tillväga för att bli politiker.

ARBETA VIDARE

Nu när ni har läst och arbetat med sidorna 14-21 kan ni själva agera politiker och ha en valdag i klassen:

Dela in eleverna i mindre grupper om cirka 4.

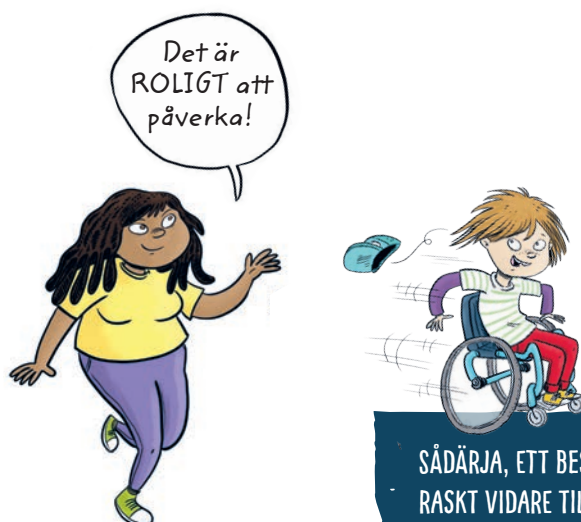
Låt grupperna hitta på egna partier där de bestämmer sina hjärtefrågor. Det kan kopplas till skatter, miljö, skola och sjukvård.

Grupperna ska också skapa egna partisymboler och göra valaffischer med reklam för gruppens parti. Hur ska de locka till sig väljare?

När alla grupper är klara sätter ni upp alla alster i klassrummet och därefter får varje grupp presentera sitt parti.

Skapa rekvisita: Valsedlar (vit, blå och gul). Valurna (till exempel en skokartong. Gör en öppning för valsedlarna). Ställ upp skärmar på några bord, dit eleverna kan gå och skriva ner vilka de vill rösta på.

Avslutningsvis får alla rösta på det parti som de tycker ska få styra och "bestämma" över en lektion eller en dag.

SÅDÄRJA, ETT BESLUT TAGET. DÅ FORTSÄTTER VI RASKT VIDARE TILL STATEN OCH MYNDIGHETERNA!

VAD ÄR STATEN EGENTLIGEN?

Sida 22-23

Vad är staten? Vad gör staten?

Vad är en myndighet?

ARBETA VIDARE

Läs och gå igenom uppslaget. Om du har möjlighet, projicera gärna bilden så att alla kan se. Dela in eleverna i mindre grupper. Ge eleverna ett varsitt ord från bilden (varje grupps ord är hemligt för övriga grupper). Låt dem tillsammans skriva en förklaring med egna ord. När alla är klara läser grupperna upp sina ord i turordning och övriga i klassen gissar vilket ordet är.

RÄTT OM REGIONERNA

Sida 24-25

Läs och studera bilderna, vad ansvarar regionerna för?

Kan ni komma på något som ni använt er av som regionerna ansvarar för?

Hur kan det komma sig att ni inte behöver betala?

Hur får regionerna pengar?

Hur många regioner är Sverige indelat i?

Varför har Sverige regioner?

ARBETA VIDARE

Låt var och en rita en bild som visar vad de tycker är viktigast att regionerna ansvarar för.

KORT OM KOMMUNEN

Sida 26-27

Hur många kommuner är Sverige indelat i?

Vilka olika saker ansvarar kommunen för?

Hur får kommunen pengar?

Bor ni i en kommun? Vilken?

På vilket sätt skulle ni kunna påverka och förändra något i kommunen?

ARBETA VIDARE

Dela in eleverna i mindre grupper om cirka fyra elever. Tillsammans ska de komma överens om fyra olika saker som kommunen ansvarar för. Varje gruppmedlem ska därefter rita en bild som beskriver vad kommunen ansvarar för. Till exempel kanske någon i gruppen ritar en brandbil och skriver räddningstjänst.

Låt eleverna i par beskriva för övriga i klassen något som kommunen ansvarar för utan att säga till exempel skola. Övriga i klassen ska kunna gissa att det är skolverksamheten som paret berättar om.

HUR MYCKET PENGAR HAR SVERIGE?

Sida 28-29

Vad är det som kostar i Sverige?

Vad betyder utgift?

Vad betyder inkomst?

Hur mycket utgifter har staten på ett ungefär?

Vilken inkomst har staten ungefär?

Varifrån kommer pengarna till staten?

Vilka olika typer av skatter finns det?

Tycker ni att skatt är något bra eller dåligt? Berätta hur ni tänker.

Kan ni ge exempel på vad skatt kan gå till?

Vem eller vilka betalar skatt?

Vad är statsskuld?

STATENS
INKOMSTER:
ungefär
1040 miljarder
per år

ARBETA VIDARE

Använd leksakspengar och ge alla 100kr i lön (gör det enkelt). Berätta att av den hundralappen går ungefär 30kr till skatt.

Låt eleverna rita mindre bilder i rutor som visar vad skatt kan gå till.

MONARKEN

Sida 30

Vad är en monark?

Hur blir man monark i Sverige?

Vilka uppgifter har monarken?

Vem är vår monark?

MONARKI - ett land med en kung eller en drottning som statschef.
REPUBLIK - ett land där statschefen väljs av folket genom val. Som en president.
TEOKRATI - betyder "gudsstyre" och är ett land där den som bestämmer säger att gud gett hen makten.

ARBETA VIDARE

Läs igenom och gör en jämförelse mellan vad monarken får göra idag och vad monarken fick göra förr i tiden. Använd Venn-diagrammet (finns som mall att kopiera). Jämför likheter och skillnader.

På s. 30 lyfts tre viktiga ord. Skriv upp följande på tavlan: Monarki, republik och teokrati. Dela in eleverna i mindre grupper. Eleverna i gruppen ska tillsammans sätta orden i ett sammanhang och i en mening.

LAG & ORDNING

Sida 31

- Vad menas med en rättsstat?
- Vad menas med straffmyndig?
- När är man straffmyndig?
- Vad kan hända om ett brott begås och hen är under 15år?
- Vad är en grundlag?
- Vilka är Sveriges grundlagar och vad innebär de?
- Vem bestämmer Sveriges lagar?
- Varför har vi lagar?
- Vad skulle kunna hända om lagar inte fanns, tänker ni?

ARBETA VIDARE

Skriv upp regel och lag på tavlan. Låt eleverna komma med olika förslag på vad de tror ska stå under regel eller lag. Du kan också utveckla uppgiften och lägga till att de ska ge exempel och koppla det till skola, hemmet och samhället.

FREDLIGT LAND?

Sida 32-33

- Sverige firade 2014 fred i 200 år, Sverige har ändå påverkats av andra krig, på vilket sätt?
- Vad menas med neutralitetspolitik?
- Vad innebär alliansfriheten?
- Vad är värnplikten för något?
- På vilket sätt har värnplikten ändrats?
- Vilka uppgifter har Sveriges försvarsmakt?

VÄRNPLIKT
– skyldighet att
tjänstgöra i
landets försvar
vid krig.

ARBETA VIDARE

Låt eleverna dramatisera olika scener där försvaret måste rycka in med katastrofhjälp. Dela in eleverna i mindre grupper. När en grupp redovisar ska övriga grupper gissa vilken katastrofhjälp som behövs.

SVERIGE I VÄRLDEN

Sida 34-35

Vad är FN en förkortning för?

När bildades FN? Och varför bildades FN?

Vad är FN:s huvudsakliga uppgift?

Vad är säkerhetsrådets huvudsakliga uppgift?

Vilka är fasta medlemmar i säkerhetsrådet?

Vad är Eu förkortning för?

Vad var grundtanken med EU? Kan ni ge exempel på några fler delar som har lagts till?

Vad är Nato?

ARBETA VIDARE

Titta på bilden som illustrerar den svenska fredssymbolen (Non-violence) av Carl Fredrik Reuterswärd. Den finns utanför FN:s högkvarter.

Vilka andra fredssymboler känner eleverna till? Låt eleverna rita olika fredssymboler.

Eleverna kanske har andra förslag på symboler som skulle passa som fredssymboler? Finns det något som eleverna skulle vilja addera till de befintliga fredssymbolerna? Det kan handla om färgval (färgsymbolik).

Skriv upp elevernas förslag och låt dem skapa dessa. När alla är klara berättar de om sina kreationer för varandra och motiverar sina val i skapandet.

IMPORT OCH EXPORT

Sida 36-37

Vad betyder import?

Vad betyder export?

Vad exporterar Sverige?

Vad importerar Sverige?

Kan ni hitta några likheter och skillnader?

Hur kommer det sig att länder säljer och köper varor eller tjänster av varandra?

Hur skulle det kunna bli om plötsligt en dag blev det förbjudet?

Vilka fördelar och nackdelar kan ni komma på med handel mellan länder (kopplat till ekonomi och miljö)? Vad skulle ni vilja förändra?

Vad är naturtillgångar?

Vilka är Sveriges naturtillgångar?

Naturtillgångar kan ta slut, vad kan ni göra för att bidra till en hållbar utveckling?

KULTUR på export!

Sverige exporterar
massor av bra musik,
litteratur, film, spel ...
Allt från ABBA, Avicii,
Astrid Lindgren, Ingrid
Bergman och Alexander
Skarsgård till
Minecraft!

ARBETA VIDARE

Efter läsningen kan ni sammanfatta det ni läst och eleverna kan återberätta vilka varor och tjänster Sverige exporterar samt importer. Göra en lista på tavlan. Låt eleverna rita bilder som symboliserar vad Sverige exporterar samt importerar. Eleverna skriver export och import som rubriker och placerar bilderna under.

Rita kretslopp som visar en av Sveriges största naturtillgångar, skogen. Välj t.ex. furu.

MAT FÖRR & NU

Sida 38-39

Vilka likheter och skillnader kan ni komma på mellan vad vi åt förr och vad vi äter idag?
Vilka orsaker tror ni ligger bakom förändringen med matkulturen?
Vilka positiva och negativa konsekvenser har förändringen lett till?
Hur tror ni att vår mat kommer förändras i framtiden? Kommer vi äta mer eller mindre av något?
Titta på lista över populär mat i Sverige, finns er favoritmat med?
Slänger ni mycket mat hemma eller i skolan?
Vad kan ni göra för att bidra till att minska matsvinnet hemma eller på skolan?
Vad tycker ni livsmedelsaffärer och restauranger kan göra?
Vad gör livsmedelsverket?
Vad menas med att vara självförsörjande?
Vad säger texten om vad ni och olika företag kan göra för att bidra till mer klimatsmart mat? Kan ni komma på andra förslag?

ARBETA VIDARE

Dokumentera matsvinnet på skolan under en period med målsättning att minska matsvinnet. Gör alla klasser delaktiga och involvera elevrådet. Låt varje klass komma med förslag över hur skolan kan få bort matsvinnet.

RÄTTVIST LAND?

Sida 40-41

Vad betyder jämlikhet?
Vad betyder jämställdhet?
Tycker ni att Sverige är ett rättvist land?
Kan ni ge exempel på något som ni tycker är rättvist och orättvist?
Vad skulle ni vilja förändra och varför?
Tycker ni att det är jämställt mellan kvinnor och män i Sverige idag? Motivera.
Jämför likheter och skillnader mellan förr och idag. Hur var det förr? Hur ser det ut i dag? Vilka förändringar har skett?
När fick kvinnor rösträtt?
Hur kommer det sig att kvinnor inte hade rösträtt före 1921, tror ni?
Är det jämlikt i vårt klassrum, tycker ni?
Finns det något ni tycker vi kan göra för att det ska bli mer jämlikt i klassen eller på skolan?

En symbol för
jämställdhet.

ARBETA VIDARE

Låt eleverna i mindre grupper diskutera i vilka olika sammanhang de upplever att det inte är jämlikhet. Aktiviteten kan kopplas till hemmet, skolan och samhället. Diskutera utifrån dåtid, nutid och framtid. Hur såg det ut förr? Vad gör ni i skolan idag som bidrar till jämlikhet, finns det något ni kan utveckla? Det kan handla om delaktighet, hur ordet i klassen fördelas eller olika aktiviteter som erbjuds. Vilka lösningar kan ni komma på. Involvera gärna elevrådet på skolan. Hur tror eleverna att framtiden kommer att se ut? Vad vill eleverna bidra med för jämlikhet i framtid?

VAD TROR VI PÅ?

Sida 42-43

Vad är religion?

Vilka är de fem världsreligionerna?

Sverige var en kristen stat under många hundra år. Nu kommer vi i kontakt med många olika religioner. Vilka är de största?

Vad menas med att tro?

Hur kommer det sig att Sverige är ett av de mest icke-religiösa länderna i världen, tror ni?

Kan någon bestämma över vad ni ska tro på?

Vad menas med att svenska staten är fristående religion?

Känner ni att ni kan eller vågar tro på det ni vill?

I Sverige har vi religionsfrihet vad innebär det? Hur var det i Sverige förr?

Hur tror ni att det skulle vara om religionsfriheten inte fanns?

I olika delar av världen har religionen en del i krig och konflikter, vad säger texten om det? Vilken är den största orsaken till det tror ni?

ARBETA VIDARE

Låt eleverna tillsammans göra en stor tidslinje över religionens utveckling i Sverige längsmed klassrumsväggen. Använd tidslinjen från boken som förlaga. Rita gärna passande bilder och placera dessa ovan tidslinjen.

HELGER & TRADITIONER

Sida 44-45

Vad menas med traditioner?

Har ni några traditioner?

Känner ni igen några högtider och traditioner från boken?

Varför firas högtiderna?

Har ni en favorithögtid? Vilken och vad gör ni då?

Vad lärde ni er från texten?

Finns det något ni vill veta mer om?

ARBETA VIDARE

Låt eleverna i grupp komma på en ny högtid. Varför ska den firas? Vad är bakgrunden till att den firas? Vad ska den heta? Vilka traditioner är vanligast förknippade med just denna högtid? Vad ska man göra? Äta? Sjunga?

FARLIGA GREJER

Sidan 46-47

Vad säger texten om vilka farliga grejer det finns i Sverige?

Av de saker som texten lyfter, vilka skulle ni säga är farligast och varför?

Kan ni komma på några andra saker som ni tycker skulle stå med här?

Vilka är orsakerna till att de är farliga?

Lyfter texten några lösningar som leder till att minska risken för fara?

Kan ni komma på några andra förslag?

Vilken hjälp finns det att få?

ARBETA VIDARE

- Dela in eleverna i mindre grupper. Grupperna ska komma överens om en "farlig grej" som de vill skriva om. Gruppmedlemmarna delar upp arbetsuppgifterna inom gruppen.
- Det kan handla om att skriva, rita eller klippa.

NÄR DET ÄR RIKTIGT BRÅTTOM

Sida 48-49

Vilka kan hjälpa när det har hänt något allvarligt?

Vad kan polisen hjälpa till med?

När kan en ambulans behövas?

Vad hjälper räddningstjänsten till med?

Att köra mot rött är förbjudet men det finns undantag, vilka får köra mot rött?

Vilket är larmnumret ni ska ringa i nödläge?

Vad är första hjälpen? Vad gör man när man gör första hjälpen?

Vad är "Hesa Fredrik"?

När testats Hesa Fredrik?

Vad ska ni göra om ni hör Hesa Fredrik i ett skarpt läge?

ARBETA VIDARE

- Låt eleverna i mindre grupper göra planscher med information om några centrala samhällsfunktioner, polisen, ambulansen, räddningstjänsten eller Hesa Fredrik. De flesta skolor har kontinuerligt brandövningar men det kan också vara viktigt att öva på Hesa Fredrik eller vad eleverna ska göra vid andra allvarliga situationer. Det blir lättare att hantera krissituationer om alla är väl förberedda.

MILJÖN OCH KLIMATET

Sida 50-51

Vilka orsaker ligger bakom nedskräpning i naturen, tror ni?

Vilka konsekvenser kan nedskräpning i naturen leda till?

Kan ni komma på några lösningar för att minska nedskräpning av naturen?

Vad betyder återvinning?

Brukar ni lämna skräp på återvinningsstationen eller återvinningscentralen?

Vad kan skräp återvinnas till, enligt texten?

Kan ni komma på några andra saker?

Vad menas med miljöhot?

Vilka är några av de största miljöhoten?

Vad menas med klimathotet?

Vad är orsakerna bakom klimathotet?

Vilka konsekvenser kan det få?

Kan ni komma på några lösningar? Vad säger texten?

ARBETA VIDARE

Läs och arbeta med rutan "Bli en miljöhjälte". Skriv ner punkterna och fyll gärna på med fler förslag från eleverna. Låt eleverna ta med sig listorna hem och under en vecka agera extra mycket miljöhjälte. Under veckan agerar ni miljöhjältar i skolan. Anordna en skräpplockardag (läs mer på hemsidan: Håll Sverige Rent), sortera, återvinn och plantera. Plocka flaskor och burkar ni hittar i naturen och panta.

SKOLA & JOBB

Sida 52-53

Varför är skolan viktig, tycker ni?

I Sverige har alla rätt att gå i skolan, hur ser det ut i andra delar av världen?

Vad menas med skolplikt?

Varför är det viktigt att människor jobbar, vad skulle hända annars, tror ni?

Vad vill ni jobba med när ni blir äldre?

Hur gamla måste ni vara för att få börja jobba, enligt lagen?

Hur kan det gå till när man ska få ett jobb?

Vad tycker ni är viktigt med skolan?

Vad tycker ni är viktigt med ett jobb?

Vad är en fackförening och vad kan facket hjälpa till med?

Kan man arbeta svart eller vitt? Vad menas med det?

Vad gör du om tio år, tror du?

ARBETA VIDARE

Låt alla elever fundera och fantisera över vad de tror att de jobbar med om tio år: Skriv gärna upp stödfrågor på tavlan. Vad vill du jobba med? Varför vill du jobba med det? Hur fick du jobbet? Vad har du för arbetsuppgifter? Vad är roligt med ditt jobb?

DINA RÄTTIGHETER

Sida 54-55

Vad menas med rättigheter och skyldigheter?

Vilka rättigheter gäller för alla?

Vilka rättigheter är särskilt framtagna för barn?

Vilka skyldigheter har ni?

Vad står det i Barnkonventionen?

Vad är Bris?

Vad kan Bris hjälpa med?

Vad säger texten om vad det innebär att alla har rätt att vara sig själva?

Sverige har
många lagar som
betonar att vi som är
unga är extra skyddade
och viktiga! Och från
den 1 januari 2020 är
Barnkonventionen
lag!

ARBETA VIDARE

Gör en gemensam lista på tavlan över några av de rättigheter och skyldigheter ni läst om.

Låt eleverna välja en rättighet som de tycker är viktig. Var och en skriver vilken de valt och ritat till.

Låt eleverna i mindre grupper göra collage som symboliserar rätten till att vara sig själva.

NÄR DET INTE FUNKAR

Sida 56-57

Vart kan ni vända er när saker inte fungerar? (kopplat till hem, skola eller samhället).

På s. 65 kan ni läsa mer om vart man kan vända sig om man behöver hjälp.

Om ni vill förändra något, kan ni själva bidra till att påverka eller driva förändringen. Vilka tips finns i texten?

Finns det något ni skulle vilja förändra?

Vad skulle ni vilja förändra och hur skulle ni vilja gå tillväga?

Vad gör ombudsmän?

Finns det trygga vuxna på skolan som ni skulle vända er till om ni kände att ni behövde det?

Vad kan ni göra om ni märker att någon inte mår bra?

ARBETA VIDARE

Bjud in elevhälsan på skolan för att berätta om vilka de är och vad de kan hjälpa med.

Involvera eleverna och gör dem delaktiga i trygghetsarbetet. Gå en trygghetsrunda på skolan, eleverna kan blunda och visa tummen upp eller ner, beroende på om de upplever platsen trygg eller inte. Efter rundan diskuterar ni varför platserna känns trygga kontra otrygga, vad skulle skolan kunna göra för att göra platserna mer trygga? Sammanställ elevernas egna förslag på förbättringar. Lämna in elevernas arbete till elevrådet.

FINNS DET HJÄLP NÄR DET BEHÖVS?

Sida 58-59

Vilken hjälp finns att få i Sverige om det behövs?

Vad är socialförsäkringen?

Vilka exempel på socialförsäkringar nämns i texten?
Från var får socialförsäkringarna pengar?
Vad är Försäkringskassan och vad kan de hjälpa med?
Varför kan människor hamna utanför trygghetssystemet?

ARBETA VIDARE

Att känna trygghet och veta att hjälp finns att få är viktigt. Låt eleverna få diskutera, vad är trygghet för dem?

VEM GRANSKAR?

Sida 60

Vilka är de tre statsmakterna?
Varför är yttrandefrihet viktigt i en demokrati?
Varför kallas media den tredje statsmakten?
Vad innebär offentlighetsprincipen?
Vilka har i uppdrag att granska?
Vad är public service?
Vad har public service för specialuppdrag från regeringen?

ARBETA VIDARE

Bli riktiga granskningsproffs genom att arbeta med källkritik. Låt eleverna ge förslag på olika källor som de använder. Ha en omröstning i klassen där eleverna rangordnar alla förslag utifrån tillförlitlighet och trovärdighet. Vilka källor tyckte flest elever var säkra källor och varför och vilka källor tyckte eleverna inte var lika säkra källor och varför. Lyft både vikten av källtillit och källkritik utifrån uppslaget 60-61.

FALSKA NYHETER

Sida 61

Vad menas med falska nyheter?
Har ni upptäckt falska nyheter eller bilder någon gång? Om, hur upptäckte ni det?
Vad gjorde ni när ni förstod att nyheten eller bilden var fejk?
Hur kan man lämna spår efter sig på internet, tror ni?
Vilka skulle kunna "tjäna" på att använda sig av "spåren"?
På vilket sätt kan information som ni lämnar efter er på internet påverka er?
Vad menas med propaganda?
Vad kan ni tänka på för att ha ett källkritiskt förhållningssätt?

ARBETA VIDARE

Gör en checklista tillsammans som ni kan använda er av när ni kollar källan. Använd tipsen från boken som grund. Låt eleverna formulera med egna ord, då blir checklistan till större hjälp.
Exempel:
Vem berättar något? Är det en privatperson, företag eller myndighet?
Varför berättar avsändaren? Är det för att informera, underhålla eller sälja något?
Trovärdighet vad är det som sägs eller skrivs? Är det åsikter eller fakta? Fundera, är avsändaren trovärdig? När är informationen ifrån?
Jämför Hittar ni informationen på flera platser? Jämför dessa.

ATT KOMMA TILL SVERIGE

Sida 62-63

Vad betyder asyl?

Vilka orsaker ligger bakom att människor ibland tvingas att fly?

Vilka konsekvenser kan komma utifrån att tvingas fly? (försöka att komma på positiva och negativa konsekvenser).

Vad betyder uppehållstillstånd?

Vilka krav ställs för att bli svensk medborgare?

Vad betyder migration?

ARBETA VIDARE

Vad kan ni tänka på att göra om det kommer någon ny till klassen för att hen ska känna sig välkommen? Låt eleverna skriva ner egna förslag.

ALLEMANSRÄTTEN

Sida 64

Vad innebär allemansrätten?

Varför finns allemansrätten, tror ni?

Vilka rättigheter och skyldigheter har ni kopplat till allemansrätten?

ARBETA VIDARE

Skriv påståenden (rätt och fel) kopplat till allemansrätten. Låt eleverna sortera dem under rätt eller fel.

Låt eleverna rita bilder som visar att de följer allemansrätten samt bilder som visar att de bryter mot allemansrätten.

EN UPPDATERING

Sida 66-67

Vad är en talmansrunda?

Vad menas med ett mandat?

Vad heter Sveriges första kvinnliga statminister?

Vem är Greta Thunberg och vad kämpar hon för?

Vad är Folkhälsomyndigheten?

1 MANDAT
betyder 1 plats
i riksdagen

ARBETA VIDARE

Låt eleverna skriva om en sak som de tycker är viktig att kämpa för.

VÖL-DIAGRAM

V (DET HÄR VET JAG)	Ö (ÖNSKAR ATT LÄRA MIG)	L (DET HÄR HAR JAG LÄRT MIG)

BEGREPPSKORT

BILD	SKRIV EN MENING
SKRIV EN FÖRKLARING	SKRIV EN SYNONYM ELLER EN ANTONYM

ORD ELLER BEGREPP

VENN-DIAGRAM

